

fontossága van, mert ez a rendelkezés igen lényeges erdőterületek egyénekenkénti felosztását gátolja meg.

A XII—XVII. cikkelyek közül csupán a XV. cikkelynek azt a rendelkezését tartjuk még felemlitendőnek, hogy a törvényhatóság tisztí ügyésze közérdekből megfélebbezheti a kir. törvényszék ítéleteit és egyezségekre vonatkozó határozatait, amelyek vele hivatalból közlendők. Ennek az a célja, hogy a törvény és a felső-bíróságok joggyakorlatával ellenkező határozatok a közérdek és a tudatlan kisebb birtokosság rovására jogerőre ne emelkedhessenek, amint ez a multban ismételten megtörtént. (Folyt. köv.)

A tölgyesek ápolása a délvidéken, a magyar tölgy felkarolásával kapcsolatosan.

Irta: Földes János.

A gyéritésről az „E. L.”-ban közzéadott cikkemben*) rámutattam, hogy mennyi értékes tölgyfaanyag reked az erdőn, úgyszólván magjában, a tökéletlen ritkítás folytán.

Mily megnyugtató a jobbra törekvő kezelőre, most végre a leg-hivatottabb ítélőszék, a központi erdészeti kísérleti állomás tekintélyére támaszkodó Roth Gyulától hallani, hogy ha mulasztást követ el, azt az üzemterv nyomása alatt kénytelen elkövetni; hogy az erdőlésekre nézve „üzemterveink eddigi előírásai teljesen elégtelenek“ („Erd. Lapok“ 1907. évf. 1043. l.), hogy a „régí előírás nem felel meg, mert annak követése békóba veri a gazdálkodó kezét, de bekóba veri magát az erdőt is“ (u. o. 1041. l.), hogy „*a záródás ideiglenes megszakítása — különösen idősebb erdőben — nemcsak megengedhető, hanem szükséges is*“.

Én láttam ily eseteket, de hallottam más oldalról a rémüldözést is, hogy „a tarlasztási főhasználat lett megtámadva“, hol most nyoma sincs a megtámadásnak. Hisz „*az erdőlés belenyulhat minden osztályba*“ (u. o. 1044. l.).

Egészen más eljárást kell ezután az üzemtervi előírásnál követni, mire a szabadabb szellemtől átlengett, ujabban kiadott erdőrendezési utasítás, kellő megszívlelés mellett, igen jó alkalmul

*) 1907. évi IX. f. 534. old.

szolgál. Félő azonban, hogy helylyel-közzel az irodai felfogás ezt is kifogatja eredeti célzatából, mikor a felülbírálás tessék-lássék módra az irodában történik, emlékezetből s nem a helyszínen.

Szükségesnek tartom, hogy a gazdasági tervben előírandó fatömeg nemcsak a fő-, de a mellékállományokra nézve is, rendes próbaterek útján határozottassék meg és e munkálat ne bizassék kizárólag járattan fiatal erőkre, hanem történjék az a helyi viszonyokkal ismerős tapasztalt szakember bevonásával, illetve az erdőlés fogalmával tisztában levő erdőrendező közvetlen felügyelete alatt.

Számbaveendő ilyenkor nemcsak a most kiszedhető, hanem ha csak évek múlva kerül vágás alá, az a fatömegmennyiség is, mely akkoráig a mostani főállományból, tulszárnyalás révén, a mellékállományba fog kerülni.*)

Hogy a mostani eljárás mellett mennyire mögötte marad az előírás a minden veszély nélkül tényleg kiszedhető fatömeg legkisebb mértékének, arra nézve szembeszökő például szolgálhat egy 1907-ben gyéritett krassószőrényi *magyar tölgyes*.

Kora 36—40 év. A kikerült vékonyfa volt $1007 \text{ ürm}^3 = 604 \text{ m}^3$, kerek 700 korona, holdanként 20 korona értékkel. Esik 1 kat. holdra 17 m^3 fa.

Az erdő azonban e gyérités után is még mindig oly sűrű, magas szálu, akár egy bükkös. E csalódást fokozta az, hogy a különben ágtiszta törzsek vékony, de lombos galyakat viselnek az árnyékban is, ami árnytűrő tulajdonságára vall s a talaj telekes, porhanyó, akár a bükkösé.

Egyáltalában nyoma sem látszik a ritkításnak. Bátran *kiszedhető még 20—25, tehát összesen 40 m³*, anélkül, hogy erősebb gyéritésről szó lehetne. Azért további gyéritésre újból előiratott.

És e kiszedhető 40 m^3 -rel szemben elő volt írva 5, mond *öt m³*.

A tuskón megolvasott évgyűrük száma volt a közbe elegyült csereknél 25, 35, 45; a magyar tölgyeknél 25—30. Ehhez még 1—2 év hozzászámítandó volna.

*) Ezzel szemben felvetjük azt a kérdést, szükséges-e egyáltalában előzetesen részletenkint felvenni az előhasználati fatömeget, avagy nem volna-e elegendő a gyéritendő terület nagyságához mérten, bizonyos előhasználati fatömeg utáni bevételt, mint átlagos tapasztalati adatot számításba venni, de különben még ezzel a becsléssel sem feszélyezni az áterdölések szakszerű keresztülvitelét. Szerk.

Ez az erdő azonban még közelebről érdekel engemet. A sors különös kedvezéséből u. i. láttam én azt ugyszólván bölcsőjében, 1881-ben, 26 esztendővel ezelőtt és ez akkor igen jellemző, a mostanival összehasonlítva, nagyon tanulságos látványt nyújtott. Ennek akkor még anyafái is állottak egy falopásairól messze tájon hirhedt község határában. Ez anyafák akkor ritkás, kisebb-nagyobb üres foltokkal megszakított erdőt alkottak, téres állásu vetővágáshoz hasonlóan. Tulsulyban a cserfák voltak; ezekre a fatolvajok ügyet sem vetettek; alattuk az ujulat 5—10 éves volt, mely helyenként sűrűbben csoportosuló magyar tölgyből állott; közbeszórtan cserfák magaslottak ki. Ez a most gyéritett tölgyes tehát fényesen igazolja, hogy ily mostoha viszonyok között a magyar tölgy állja meg helyét diadalmasan még a cserrel szemben is. Hiában volt tulsulyban a cser, ez az árnyékban visszamaradt s az árnyéket könnyebben tűrő magyar tölgy diadalmasan állta meg a maga helyét.

Fényesen igazolja ez a már ezelőtt 28 évvel, tehát oly időben tett megfigyelésemet, mikor a magyar tölgyről még mélyen hallgattak magyar erdészeink s a főiskolánkon még szó sem volt róla. Az „Erdészeti Lapok“ 1880. évf. 205—209-ik lapjain*) a következőket irtam:

„Jellemző, hogy mindenütt, hol erdei gyom ellen küzdve nő fel az állomány, a magyar tölgy a tulnyomó és sokszor csaknem tisztán fordul elő, úgy hogy ezt látva, önkéntelen az a gondolat tolja fel magát az emberben, mintha e tölgyfajt kiválólag e mostoha viszonyok hozták volna létre, melyekhez a többi tölgyfajok mintegy alkalmazkodni látszanak ezen válfajok által, a fajok kiválásának egy példáját tüntetve fel. S e fának tulajdonságai is olyanok, melyek a küzdelemre alkalmasabbá teszik. Mert míg ismert tölgyfajaink a beárnyalást egyáltalában nem tűrik s ezért csukódott állásban már korán lehullatják alsóbb ágait, addig a magyar tölgy igen sűrű lombozatával, mely különösen szembeszökő, ha a csertölgy gyér levélzetével hasonlítjuk össze, a beárnyalás iránt annyira közönyös, hogy törzse még dalmahodó (közel vágható)

*) Sentei Ad. ugyanazon évfolyamban (617—627. l.) később tette közzé „a magyar tölgy“ ismertetését.

korában és oly magasságban, hol a vele kevert többi tölgyfajok már rég tisztultak ágaiktól, el van lepve galyaktól“.

E galyak azonban gyöngék s így a fa műszaki becsét nem befolyásolják. *Annál érthetlenebb, hogy e megbecsülhetlen tulajdonságai mellett a magyar tölgy éppen a magyar erdészetnek lett legsajátabb termőhelyén kitagadott, halálra ítélt gyermeke*, elvül kimondatván s az üzemtervekbe bevétetvén, hogy a mesterséges felújítások csak kocsántalan, a legmélyebb helyeken kocsános tölgygyel történjenek. Ide s tova ezer holdakra megy már az ilyen erdősítések száma, melyek a magyar tölgyek helyén terülnek el.

E visszásságot okvetlenül meg kell szüntetni, ha nem akarunk szégyenkezni az itt megforduló s a magyar tölgy után kutató külföldiek előtt.*)

Becsben kellene tartanunk e fanemet éppen mint különlegességünket, mely a magyar nevet az egész világ előtt ismertté tette, mint olyat, melyet éppen magyar erdész: (Hubeny József (1800—1863), bányai főerdőmester nevezett el Qu. hungaricának 1830-ban. Oly férfiunk ez, kiről munkássága után életirója méltán azt jegyzi fel, hogy „gyakorlatilag és elméletileg egyaránt képzett erdész;“ oly férfi, ki abban az időben már magyar nyelven írta helytálló erdészeti cikkeit a Társalkodóban és Magyar Gazdában, mikor a magyar erdészlet fogalmáról sem álmodott még senki.

De ettől eltekintve, a tenyészeti viszonyok, az egyszerű tapasztalat is azt mutatja, hogy a magyar tölgy a kocsántalan tölgygyel *a maga itteni különleges termőhelyein* nem pótolható sikeresen.

Az időjárás hirtelen változásait jobban tűrő s e miatt a bükk fölé kerülő kocsántalan tölgy az aradi előhegyek 300—600 méteres tetőin szép egyenes törzsű elegyetlen állományokat alkot a sziklás talajon is, de mivel ezt, gyér záródása miatt, nem bírja jókarban tartani, a törzsek itt rendszerint nem érik el a kellő vastagságot. Ugyanez áll a krassószőrényi délvidéki kocsántalan tiszta tölgyesekre is hasonló termőhelyen.

A 600—800 m között lassan leszorul már a zordabbá váló tetőkről s a mint feljebb hágnak, mind kisebb és gyérebb, rövidebb

*) Évek előtt egy francia (nancyi) tanárt kellett a magyar tölgyekhez kalauzolniom. F.

törzsü foltokon huzódik meg elegyetlenül a tölgy, lecsuszva a tetőről a verőfényesebb, napsütötte hegykontyokra, oldalakra, azon-
tul azután megint a bükk következik.

Ellenben a temesmegyei északi, 200—350 *m* magas agyag-
halmokon a *kocsántalan tölgy* az északi oldalakon képez helyen-
ként igen szép s átlag vastagabbra növő *elegyetlen* állományokat,
mivel itt a talaj üdébb marad.

A magyar tölgy, ezzel ellentétben, a déli oldalakat foglalja
el tiszta elegyetlen állapotban s oly sűrű, hogy a talajt e meleg
oldalakon, hol máskülönben a haszontalan cser kerülne uralomra,
jókarban tartja, amire más tölgyfa ily mérvben nem képes.

Nézzük már most, hogy vált be eddig a kocsántalan tölgy a
magyar tölgy helyén.

Ha a legidősebb 8—10 éves ily ültetvényekben végig hala-
dnunk, a következőket szemléljük: amig ezek 1.5 *m*-es sorokban
az északi és északnyugati oldalakon már most záródó szép soro-
kat tüntetnek fel, elnyomva maguk alatt a dudvát, addig a déli
oldalakon a magasszáru giz-gaz között még alig vergődnek ki,
csak az itt helytálló, közbeszórt szelidgesztenye magaslik ki
üdén, vidoran. Önkénytelenül azt kérdezzük, mért nem halad a
kocsántalan tölgy e lejtőkön is úgy, mint amott. Megkapjuk erre
a feleletet, ha a déli lejtőn tovább haladva, a vágásra kijelölt álló-
erdőbe jutunk s ott egyszerre *tiszta magyar tölgyesben* találjuk
magunkat, melyben a cser nagyon alárendelt szerepet visz, azt
mutatva, hogy ily fekvésű hasonló termőhelyre a természet a
magyar tölgyet választotta ki. Helyénvaló dolog tehát, hogy itt,
a természet utmutatásához hiven a magyar tölgyet erdősítéseinkből
ne zárjuk ki.

Ha aztán a fiatalosok nem akarnak sikerülni, rendesen a
gyomot állítjuk oda bünbakul saját balfogásunk helyett.

De ne higyjük, saját hosszú tapasztalatom után mondhatom
ezt, hogy a gyom elfojthatná a tölgyet, ha az a neki megfelelő
termőhelyen áll. „Olyan nálunk a tölgy, mint a gyom, a neki
megfelelő termőhelyen: tűznek, vasnak ellenáll elpusztíthatatlan
őserővel“, ezt irtam már 1883-ban („E. L.“ 1883. évf. 774. l.),
mikor láttam, hogy küzködik, különösen a magyar tölgygyel a
paraszt a legelőkön, hogy azt onnan kipusztítsa.

Az előbb említett jól sikerült kocsántalan tölgyfiatalos a köztes használat felhagyása után szintén embermagasságot túlhaladó mácsonya s egyéb dudva közé volt eltemetve s ime mégis a helyzet ura lett, ellenben a nem neki való talajon most is küzködik s a magyar tölgyet sirja vissza.

Az alátelepítés után jól meggyökeresedett tölgy szintén ily sikerrel megküzd a letarolás után sűrűn felverődő füvel a maga helyén s még a terhes kocsi sem bírja agyongázolni.

Láttam a mélyen kivásott kocsinyomban töből lehorzolt tölgycsemetét, mely hatalmas, életvidor hajtásokat eresztett a tilalom behelyezése után.

Csak a fásnövények nyomása ellen szükséges a tölgyet megvédeni, *a gyomláló vágásoknak* idején való alkalmazása által. Erre nézve is hozhatok fel kézzel fogható bizonyítékot, egy 30 év előtt levágott erdő képében. Akkor — 1880-ban — („E. L.“ 1880. évf. 372. és 929. l.) azt irtam: „a legutóbbi igen bő makktermés az *1877-ik* évben volt s az ezen időre eső vágásokat szépen beborították a csemeték, ámbár *a sziltuskóknak szétterjeszkedő hajtásai mind kisebb foltokra szorítják őket*“. Egy későbbi közleményemben (u. o. 929. l.) ez áll ugyan erről: „sokkal örvendetesebb kép tárul elénk, ha az 1877. és 1878-ik évi vágásokra tekintünk, melyek *kendersűrűségű tölgycsemetékkel* vannak ellepve“ és itt újból az elnyomás veszélyére mutattam rá ezen szavakkal: „*a tölgy 1878. évi csemetéi füzvesszők között felnyulakodva* s ezekkel versenyt növe, 1·75 m magasak“.

Midőn azután 17 évi távollét után visszakérültem e helyre s nagyon érthető érdeklődéssel kutattam fel a képzeletben magam elé rajzolt tölgyest, az akkor pengetett veszedelmet sokkal nagyobb-nak találtam, mint gondoltam.

A szil- és füzvesszők fákká, az odavetődött ezüstnyárfa magból magas sudarak növekedtek: szillel kevert nyárást és füzest találtam az egykor kendersűrűségű tölgyek helyén, mely utóbbiak hosszura vékonyodott egyes példányokban kapaszkodtak a világosság után, úgy hogy a segítségül hívott felszabadító vágás a még megmaradtakat erőhöz kapatta ugyan, de a legtöbbször már akkor ott fult a fejük felett összeborult lágy fanemek lombárjában.

E kirivó példa után tiszta meggyőződéssel mondhatjuk tehát,

hogy ne kiméljük a pénzt a gyomláló s később a szakszerű gyéritő vágásoktól, mert bizony busásan kamatozik az a később elért jó sikerben.

Befejezésül ujólag felemelem kérő szavamat — tán nem lesz pusztába vesző — ami halálra ítélt magyar tölgyünk érdekében. A régi német világ felfedezte, jó hírét elterjesztette világszerte s most mi magyar erdészek dobjuk oda a végenyészetnek? Mentsük meg, míg el nem késünk, az elpusztulástól s oldjuk fel mielőbb a meg nem érdemelt halálos ítélet alól.

FAKERESKEDELEM.

A fakereskedelem helyzetéről. Az a pénzválság, amely az amerikai tulspekuláció folyományaként az európai piacokon érezteti káros hatását, a magyar fakereskedelemre súlyos csapást mért. Már ez év elején rámutattunk azon egészségtelen jelenségre, hogy teljesen vagyontalan emberek anyagi erejükkel arányban nem álló vállalkozásokba bocsátkoznak és rámutattunk azokra a veszélyekre, amelyekbe a saját tőkével nem rendelkező vállalkozók egy esetleges pénzválság idejében szakmájukat belesodorhatják.

A fakereskedelem és fatermelés jelenlegi helyzete igazán siralmas. A fatermelő váltót kap a szállított áruért, amely normális időkben ugyan pénz gyanánt tekintendő, most azonban teljesen elvesztette értékét, mert a bankok most még a legelőkelőbb cégek váltóit sem számítolják le, mert a faszakmával szemben eddig tanusított bizalomnak most már vége. A bankok megvonták a hitelt oly cégektől is, amelyek évtizedek óta velük összeköttetésben állanak és így nem szabad azon csodálkozni, hogy a czimtárban felsorolt cégek csekély kivétellel pénzzavarokkal küzdenek. Annak idején jeleztük, hogy a Loosy Hugmayer és társa cég fizetéseképtelensége egy hosszú sorozat kezdete. Ezen cégnek a bukása napvilágra hozta a Steinherz cég fizetéseképtelenségét, amely előbb-utóbb amugy is bekövetkezett volna. Azóta a következő cégek jelentették magukat fizetéseképtelenségnek: Teltsch Adolf Makó, Kohn Emánuel Tokaj, Löwy H. és társa, Klein és